

אָלָא עֵינְיָהּ גּוֹפָה קְשִׁירָה הִיא ■ להלכה, עניבה אינה קשירה [כחכמים] (ש"ע א"ח ש"ז, ה), ומוותר לעשות גם עניבה על גבי עניבה (משנ"ב שם, טו). ונוהגים היתר אף בעניבה על גבי קשר (רמ"א שם, ושלא כדעת המרדכי (שפ"ו) שדייק ממה שאמרו 'לא יא קשור אלא עונבו', שמוותרת רק עניבה גרידא בלא שום קשירה, ע"מג"א ומחצית השקל שם, טו), אך דוקא אם עומד להתיר באותו יום (משנ"ב שם).

חָבַל שְׁבָאֵיבּוּס קוֹשְׁרוֹ בְּפָרָה וְשִׁפְפָּרָה קוֹשְׁרוֹ בְּאֵיבּוּס, משום שזמן הסתם יתיר את הקשר החדש שקשר בשבת, ויניח קשור את הקשר שהיה כבר מבעוד יום (דרישה א"ח ש"ז, א וב"ח שם).

וּבְלֶבֶד שְׁלֵא יָבִיא חָבַל מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ וַיִּקְשֹׁר בְּפָרָה וּבְאֵיבּוּס, ואף שבגמ' לעיל מבואר שמוותר לקשור חבל בפני הבהמה משני הקצוות [כפירוש השני ברש"י לעיל (סוף ק"ב, ב)] ואין חוששים שישאיר את החבל קשור בקצה אחד, שם הדרך היא שלא להשאיר את החבל קשור אלא בזמן שהבהמה שם, אבל בחבל הקשור באבוס ובבהמה, הדרך היא להשאיר את החבל קשור באחד מהם (דרישה א"ח ש"ז, א).

הָתָם חָבַל דְּעֻלְמָא הָכָא חָבַל דְּגֵרְדִי ■ וכן נפסק להלכה (ש"ע א"ח ש"ז, ז).

כְּלֵי קִיּוּאֵי מוֹתֵר לְטַלְטְלֵן בְּשֶׁבֶת אפילו מחמה לצל, שאינם נחשבים 'כלי שמלאכתו לאיסור', שהגרדי אינו מקפיד עליהם שלא להשתמש בהם לדבר אחר ואינם מיוחדים דוקא למלאכת איסור [ראה להלן (קמ, ב) שתולים עליהם בגדים לייבוש], ומשום כך נחשבים 'כלי שמלאכתו לאיסור ולהיתר' שדינו כ'כלי שמלאכתו להיתר' (ע"פ רש"י וריטב"א בדעתו ומאירי). ואף שהרגילות לעשות בהם מלאכת איסור, כל שאינם מיוחדים דוקא לכך, אינם נחשבים 'מלאכתו לאיסור' (חתם סופר להלן קכב, ב. וראה ב"ה"ל שח, א). וההכרח לפרש שאין מלאכתם לאיסור, הוא משום שרב יהודה שאמר מימרא זו, סובר להלן (שם) שכלי שמלאכתו לאיסור אסור לטלטל אפילו לצורך גופו, אבל לדעת הסוברים שמוותר לטלטלו לצורך גופו, גם אם נחשבים 'כלי שמלאכתו לאיסור', מותר לטלטלם לצורך תשימיש היתר (חתם סופר שם).

ויש הסוברים, שכלי קיואי נחשבים 'כלי שמלאכתו לאיסור', ומותר לטלטלם רק לצורך גופם או מקומם (ריטב"א, תוס' שם), והחידוש הוא שאינם מוקצה גמור אף שהגרדי מקפיד שלא לשנות את מקומם (מאירי בשם יש מפרשים). ואף שרב יהודה אסר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור לצורך מלאכת היתר, אין זה אלא כשמלאכת ההיתר היא מלאכה גרושה ומלאכת האיסור היא מלאכה חשובה, אבל בכלי קיואי מלאכת ההיתר שלהם גם היא חשובה (תוס' שם. ולפירושה, זה גם החידוש בהיתר הטלטול). ויש שפירשו, שדברי רב יהודה כאן נאמרו לאחר שחזר בו מדבריו שם, או שדבריו שם נאמרו רק בשיטת תנא קמא (ריטב"א וריטב"א שם).

כּוֹבֵד הַעֲלִיּוֹן וְכוֹבֵד הַתַּחְתּוֹן מֵהוּ, האם דינם ככלי שמלאכתו להיתר, או שמא מחמת כובדם אינם עומדים בסתם לתשימיש אחר, ודינם ככלי שמלאכתו לאיסור (רש"י, לשיטתו לעיל). ויש שכתב, שהספק הוא אם נאסרים לגמרי בטלטול, כיון שהם כבדים ומייחד להם מקום שלא יתקלקלו, וככל מוקצה מחמת חסרון כיס או דבר שאדם מייחד לו מקום ואין בדעתו לטלטלו כלל (ריטב"א, לשיטתו לעיל).

חָדָא מִיְנִיְהוּ בְטוּלֵי מְבַטְלֵי קָא מְשַׁמַּע לָן שאין חוששים שיתיר רק את החבל העליון וישאיר את התחתון [כפירוש הראשון ברש"י לעיל (ק"ב, ב)], כיון שאי אפשר להוציא את הבהמה כך אלא בדוחק (ר"י מלוניל לעיל ק"א, ב). וכל שכן שאין חוששים כך בחבל אחד הקשור משני הצדדים [כפירוש השני ברש"י לעיל (ק"ב, ב)] (מאירי לעיל ק"א, ב), לפי שזמן הסתם יתיר את שני הצדדים (תוספת שבת ש"ז, יז, ומשנ"ב שם, ל), משום שהדרך להתיר את החבל כשהבהמה אינה שם (דרישה שם, א), או משום שקשירת חבל בפני הבהמה נעשית רק באקראי כשאין דלת לנעול בפניה (ערוך השלחן שם, כח). ויש שכתב, שכיון שלא ידוע איזה מהם יתיר, נחשב כל אחד מהם כעומד להתיר, ועוד, שלפעמים מתיר את שניהם (ריטב"א לעיל ק"ב, ב. וראה ביאורנו שם, א לענין מפתח חלוקה).

הַלָּכָה כְּרַבִּי אֶלְיָעָזָר בֶּן יַעֲקֹב ■ וכן הוא להלכה (ש"ע א"ח ש"ז, ו). וראה להלן אם חכמים חולקים.

הַלָּכָה מְקַלְלֵי דְפְלִיגֵי - במתניה, מדוע נחלקו, הרי זה כמו קשירת מפתח חלוקה וקשירת נודות יין ושמן שהעמדותם (לעיל ק"ב, א-ב) בשני קשרים, ומודים חכמים שמוותר לקשור את שניהם, ולא חוששים שיבטל אחד מהם (רש"י). וכן המסקנא שחכמים מודים לרבי אליעזר בן יעקב ואין כאן מחלוקת (תוס' י"ט, וכן אמרו בירושלמי כאן, ב), וזה אחד מהמקומות שאף שנשנה בלשון מחלוקת, אין כאן מחלוקת (תוס' י"ט). ויש שכתב, שחכמים חולקים על רבי אליעזר בן יעקב (רמב"ן שבוטע מב, ב). ויש שכתב, שבחבל אחד הקשור משני צדדים מודים חכמים, וכמו במפתח חלוקה ונודות יין ושמן, ולא נחלקו אלא בשני חבלים הקשורים זה למעלה מזה, שלחכמים חוששים שיתיר רק את החבל התחתון וישאיר את החבל העליון ויוציאנה בדוחק מתחתיו, ולרבי אליעזר בן יעקב אין חוששים לכך (ר"י מלוניל לעיל ק"א, ב).

אָמַר לֵיהּ מַאי נַפְקָא לָךְ מִיָּנָה, שאמרת 'הלכה' אף שאין בזה מחלוקת, הרי כל שכן שאם אין מחלוקת כך היא ההלכה (רש"י לעיל קו, ב וביצה כד, א).

מִשְׁנֵנָה קוֹשְׁרֵין דְּלֵי בַּסְקֵיָא אָבַל לֹא בְּחָבַל, לפי שמבטלים אותו שם, והרי זה קשר של קיימא (רש"י). ודוקא בדלי הקבוע בבור, אבל בדלי שאינו קבוע בבור, מותר לקשורו אפילו בחבל, שאינו קשר של קיימא כיון שאינו עשוי לעמוד שם זמן מרובה (רשב"א בשם תוס'). ■ וכן נפסק להלכה (ש"ע א"ח ש"ז, ד). ולדעת הסוברים שקשר שעשאו ליתר מיום אחד אסור מדרבנן, אין היתר בדלי שאינו קבוע בבור אלא אם עומד להתירו באותו יום (מחצית השקל שם, יד וביאה"ל שם), אך למעשה אין לה החמיר בזה (ביאה"ל שם).

גְּמָרָא. גְּזֵרֵין חָבַל דְּגֵרְדִי אִטּוּ חָבַל דְּעֻלְמָא ■ וכן נפסק להלכה (ש"ע א"ח ש"ז, ד וביאה"ל ומשנ"ב שם כז).

וְרַבִּי יְהוּדָה סָבַר לֹא גְזֵרֵין, כי משום חומרת שבת פורשים אנשים מהאיסור ונזכרים שלא לטעות ולהתיר את האסור (גמ' פסחים יא, א ורש"י שם).

לֹא יֵהָא קוֹשְׁרוֹ אֲלֵא עוֹנְבוֹ, ועניבה לדעת רבי מאיר, ראה בגמ' לעיל (ק"א, ב) ובתוס' שם ובביאורנו שם.

כוֹרֵךְ עֲלָיו פּוֹנְדָא אוּ פַּסְקֵיָא ומותר אף לקושרם, משום שאינו מבטלם שם (תוס' פסחים יא, א. ומה שכתב רש"י שם שמוותר רק בכריכה בעלמא, ביאר החתם סופר שם, שזה רק ליהוה אמניא שסברה הגמ' שרבי יהודה גוזר עניבה משום קשירה, שלפי זה גזור גם בקשירת פונדא משום קשירת חבל).